

tekst:
Roel ter Horst

Vlinderprojekt in de Haarlemmermeer

foto: Roel ter Horst

In wijkranden, zoals van de wijk Pax in Hoofddorp, worden natuurlijke begroeiingen ontwikkeld. Het beheer bestaat hier uit twee keer per jaar maaien en afvoeren.

De Haarlemmermeerpolder lijkt met zijn uitgestrekte akkers niet bepaald een leuk vlindergebied. Toch riep de gemeente Haarlemmermeer 1992 uit tot Vlinderjaar: meer vlindervriendelijk groen, Vlinderstruiken voor nieuwe bewoners en vlinders kweken op school.

In dit artikel vertelt Roel ter Horst, ecooloog van de Gemeente Haarlemmermeer, hoe dit succesvolle project uiteindelijk leidde tot een 'Vlinderatlas van de Haarlemmermeer'.

De Gemeente Haarlemmermeer besteedt steeds meer aandacht aan natuurvriendelijk groenbeheer. Sinds de reorganisatie van 1990 is behoud en ontwikkeling van inheemse planten en dieren zelfs een van de hoofddoelstellingen van de Sektor Groenvoorziening. Uiteindelijk zal ongeveer 45% van de totale oppervlakte gemeentelijk openbaar groen natuurvriendelijk worden beheerd. Vooral het groen langs randen van wijken, grote wegen en oevers biedt goede kansen voor de ontwikkeling van waardevol, natuurlijk groen. Hier krijgen inheemse plantesoorten voortaan voorrang boven cultuurplanten. Sierheesters worden vervangen door bonte kruidenvegetaties en inheemse bomen en struiken. Voor planten, maar ook voor veel dieren (zoals vlinders, vogels en egels) ontstaan hierdoor nieuwe leefgebieden.

Wel even wennen

Voor de groenbeheerders betekent dit een grote verandering. Ze moeten leren omgaan met de grillen van de natuur. Leren dat planten die ze jarenlang week na week steeds weer weggeschoffeld hebben, volgens de veranderde inzichten nu

opeens een waardevolle bijdrage leveren aan de natuur- en belevingswaarde van de stad. Voor de gemiddelde groenbeheerder is dat even wennen. Maar ook voor de bewoners is het wennen. De kans dat mensen het andere groen gaan waarderen is het grootst wanneer ze zelf de waarde ervan ontdekken. Daarom werd door de Sektor Groenvoorziening 1992 uitgeroepen tot Vlinderjaar Haarlemmermeer.

Vlinderjaar Haarlemmermeer 1992

Voor het thema vlinders werd gekozen omdat vlinders goed als graadmeter kunnen worden gebruikt voor de kwaliteit van de natuur. Bovendien is het een diergroep die mensen aanspreekt ("aaibaar"). Tenslotte bleek, na het raadplegen van de Atlas van de Nederlandse Dagvlinders, dat er zeer weinig bekend was over de vlinderstand van Haarlemmermeer. Er was dus werk aan de winkel.

Het project Vlinderjaar Haarlemmermeer 1992 kreeg twee doelstellingen mee:

- De bevolking van de gemeente betrekken bij het werk van de Sektor Groenvoorziening.
- Een indruk krijgen van de vlinderstand van Haarlemmermeer.

In het kader van het Vlinderjaar 1992 werden drie projecten in het leven geroepen, gericht op respectievelijk nieuwe bewoners, scholen en alle bewoners.

Nieuwe bewoners

In januari 1992 werd naar alle adressen waar zich in het afgelopen half jaar nieuwe bewoners hadden gevestigd (en in deze snelgroeïende gemeente waren dat er ruim 1000) een tegoedbon gestuurd voor een gratis Vlinderstruik (Buddleja). Op twee vrijdagmiddagen konden deze worden afgehaald. De eerste Vlinderstruik werd uitgereikt door de wethouder. Hiermee kreeg het Vlinderjaar al vanaf het begin volop belangstelling van de pers (lokale kranten en radio). In totaal werden er zo'n 500 vlinderstruiken verspreid. De voedselvoorziening voor vlinders in Haarlemmermeer is hiermee naar verwachting voor een heel stuk verzekerd.

Scholen

Scholen kregen een tegoedbon voor enkele Vlinderstruiken voor de schoolomgeving. Bovendien werd er door de gemeente lesmateriaal (van De Vlinderstichting) over vlinders beschikbaar gesteld.

Alle bewoners

Alle bewoners van de gemeente Haarlemmermeer werden via lokale kranten en radio opgeroepen om mee te helpen vlinderwaarnemingen te verrichten. Hiervoor waren door de Sektor Groenvoorziening speciale vlinderwaarnemingsformulieren gemaakt en was er een informatieboekje geschreven. De mensen die het informatieboekje en de formulieren aanvroegen, kregen een Vlinderzoekkaart van De Vlinderstichting meegestuurd. De eerste 100 aanvragers kregen bovendien een zakje bloemenzaad met aantrekkelijke vlinderplanten. In totaal zijn er ongeveer 400 setjes (informatieboekje, 4 formulieren en zoekkaart) op aanvraag toegezonden. De formulieren en informatieboekjes waren ook bij de bibliotheken van Haarlemmermeer verkrijgbaar. Om de deelnemers van informatie te voorzien is gedurende het jaar een aantal informatie-avonden georganiseerd. Tijdens deze avonden werden dia's getoond van vlinders waarvan het inmiddels zeker of waarschijnlijk was dat ze in Haarlemmermeer te zien zouden zijn en kwam de relatie met het natuurlijk groenbeheer aan de orde (want daar was het immers om begonnen). In de zomer is er in en langs het Haarlemmermeerse bos (een circa 20 jaar oud recreatiegebied) een vlinderroute uitgezet. Dit gebied geniet bij de bevolking van Haarlemmermeer veel bekendheid. Bovendien was inmiddels bekend dat het een van de vlinderrijkste gebieden is van Haarlemmermeer.

Vlinderwaarnemingen

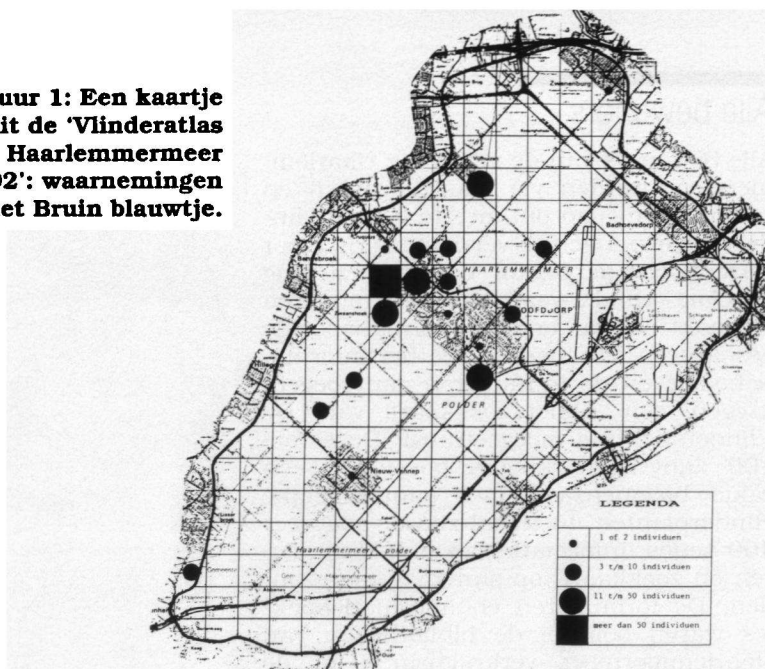
In totaal zijn er door ruim 120 mensen ongeveer 600 waarnemingsformulieren teruggestuurd. Ook een aantal scholen

Doordat alle nieuwe bewoners een Vlinderstruik kregen, kwamen er veel vlinderwaarnemingen bij de gemeente binnen.

foto: Dick Heijungs

Figuur 1: Een kaartje uit de 'Vlinderatlas Haarlemmermeer 1992': waarnemingen van het Bruin blauwtje.

Tabel 1:
Door bewoners waargenomen vlinders in 1992 in de Haarlemmermeer

Zeer algemene soorten in de Haarlemmermeer

Groot koolwitje
Klein koolwitje
Klein geaderd witje
Citroenvlinder
Dagpauwoog
Kleine vos
Atalanta
Distelvlinder
Bruin zandoogje

Algemene soorten in de Haarlemmermeer

Icarusblauwtje
Zwartspriddikkopje
Hooibeestje
Argusvlinder
Boomblauwtje

Minder algemene soorten in de Haarlemmermeer

Bruin blauwtje
Kleine vuurvlinder
Kleine parelmoervlinder

Zeldzame soorten in de Haarlemmermeer

Oranjetipje
Gehakelde aurelia
Landkaartje
Bont zandoogje
Koevinkje
Koninginnepage
Groot dikkopje
Geelspriddikkopje

stuurde formulieren in. Hierdoor is een duidelijk beeld ontstaan van de verspreiding en soortenrijkdom van de Haarlemmermeerse vlinderfauna. Via publikaties in lokale media bleven de deelnemers (en natuurlijk alle overige geïnteresseerden) op de hoogte van de laatste ontwikkelingen.

Nadat alle waarnemingen van 1992 verwerkt waren, zijn ze gebundeld in de "Vlinderatlas Haarlemmermeer 1992". In de atlas worden de waargenomen soorten kort beschreven. Op verspreidingskaartjes zijn de waargenomen aantallen per soort ingetekend (zie figuur 1). Op 7 oktober jl. is de atlas tijdens een bijeenkomst door de Haarlemmermeerse wethouder die de verantwoording draagt voor het groen overhandigd aan Jan van der Made, directeur van De Vlinderstichting. Alle deelnemers van het waarnemingsproject waren uitgenodigd voor deze feestelijke gelegenheid die de afsluiting vormde van het vlinderproject.

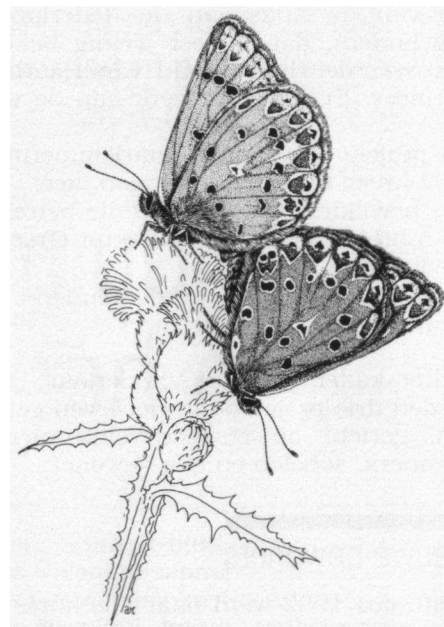
De Vlinderatlas Haarlemmermeer 1992 bevat veel nieuwe informatie over de vlinderstand van dit poldergebied. In totaal zijn er 25 soorten waargenomen, terwijl in de eerste optimistische schattingen uitgegaan was van een maximum van 20 soorten. In tabel 1 staan de waargenomen soorten gerangschikt naar algemeenheid in Haarlemmermeer.

Bijzondere soorten

Opvallend is vooral de aanwezigheid van het Bruin blauwtje en de Kleine parelmoervlinder. Beide soorten zijn in redelijke aantallen waargenomen binnen de grenzen van de polder. Dit is waarschijnlijk te danken aan de ligging nabij de duinen waar beide soorten algemeen voorkomen (zie artikel over vlinders in Middenduyn). Het Icarusblauwtje blijkt

rond het Haarlemmermeerse bos in opvallende grote aantallen voor te komen. Tellingen op de monitoringroute door het bos leverden honderden individuen op in 1992. De hoogste aantallen werden geteld in de laatste week van juli en de eerste en tweede week van augustus (respectievelijk 62, 107 en 67 Icarusblauwtjes). Zelfs op nationaal niveau is dit een absolute topper! De hoogste aantallen vliegen langs de - met kruiden ingezaaide - geluidswal langs de zuidzijde van het bos.

Verder kan worden geconcludeerd dat alle soorten die in Haarlemmermeer verwacht werden ook werkelijk zijn waargenomen, en dat er tevens enkele zeldzame soorten zijn gezien die niet direct verwacht werden.

Bij het Haarlemmermeerse bos zitten veel Icarusblauwtjes.
Tekening: Annemarie van Lierop

Succesvol project

Het project heeft geheel aan de verwachtingen van de Sektor Groenvoorziening voldaan. Beide doelstellingen zijn ruimschoots gehaald. Met de overhandiging van de Vlinderatlas Haarlemmermeer 1992 is het project afgelopen. Aan de deelnemers is gevraagd waarnemingen te blijven doen en deze in het vervolg door te geven aan De Vlinderstichting. De gemeente Haarlemmermeer weet in het vervolg met welke vlindersoorten zij in haar beheer rekening zal moeten houden. Bovendien is aangetoond dat een samenwerkingsproject tussen bevolking en gemeente-ambtenaren op een snelle manier verrassende en nuttige informatie op kan leveren. Verder is de thematische aanpak zo goed bevallen dat het een vervolg heeft gekregen in het project Bomenjaar 1993.